

Fra 'happy hippie' til 'happy go lucky'
FESTSKRIFT I ANLEDNING AF GUIRLANDENS 50 ÅRS JUBILÆUM
Af Trine Rytter Andersen

En guirlande er en festmarkør, et farvestående dekorativt element, som indgår i fejringen af en betydningsfuld begivenhed. Ifølge den store danske ordbog: "en kæde af sammenbundne papirstykker, blomster, bladbærende kviste eller lignende, der hænges op som udsmykning ved en højtid eller fest - ofte ophængt i en række nedhængende buer".

Et blomsterbarn

Kunstnersammenslutningen GUIRLANDEN fylder 50 i år. Selve navnet peger jo direkte på 'festen', og det med blomster, blade og kviste passer så fint ind i festbilledet, for GUIRLANDEN er et barn af 1968! Den blev til i en tid, hvor der var nybrud, optimisme og højt til loftet blandt unge mennesker og hvor kunstnerne gik forrest i et opgør med de autoritære- og patriarkalske samfund, som var ved at nå deres endeligt i de hastigt voksende vestlige demokratier. Det er jo i sig selv pragtfuldt at skulle fejre sådan en farvestående, danseglad og fredselkende 'hippieunge', og der hersker sikkert heller ingen tvivl om at de, som i sin tid gav GUIRLANDEN dens navn, var fyldt med kampgejst, kærlighed til fællesskabet og troen på at kunsten repræsenterede en sand modgift til den koldkrigsretorik og det atomare våbenkapløb, som supermagterne på det tidspunkt var eksponenter for, og som påvirkede alle på begge sider af 'jerntæppet'. GUIRLANDEN kom til verden for at bringe nuancer ind i en tid, hvor der var behov for ikke længere kun at tænke i sort og hvidt. Kunstnerne ønskede med navnet at pege på det faktum, at nu var tiden inde til at folde verdens mange farver ud.

Kunstnerne i GUIRLANDEN var naturligvis forskellige, og som elementerne i en guirlande repræsenterede de hver en nuance. På det tidspunkt havde kunstnerne også sans for nuancerne i tilværelsen, og det var en tid, hvor landskab, bymiljøer, still-life, hverdagsobjekter, mennesker og dyr var genstand for kunstnerisk fortolkning og interesse. Set i det perspektiv var kunsten stedet for nærvær, fortolkning og festligholdelse af den helt almindelige livspraksis, som de fleste mennesker kunne nikke genkendende til, men som mange måske ikke rigtigt genkendte som egentlig værdifuld i sig selv. På den måde blev et maleri af en stol, en tegning af kålhoveder eller en skulptur af en høne til en form for nærværende hverdagspoesi, der kunne kaste glans og bevidsthed ind i et rutinepræget dagligdagsliv. De ukunstlede og karske skildringer, som grafikerne dengang lavede af det moderne menneske havde en samfundskritik brod, som for alvor fik noget at stikke i op gennem 1970erne, hvor den politiske kunst foldede sine røde faner ud overalt. Samtidig levede og udvikledes abstraktionen fortsat og blev stille og roligt ved med at være en meditativ visuel pause, der kunne minde en om, at livet er mere end det, vi kan forstå intellektuelt og se og måle med det blotte øje.

Historien

For 50 år siden blomstrede kunstnersammenslutningerne frodigt over det ganske land. De var faktisk noget helt særligt i vores lille kongerige, hvor andelsbevægelsens idealer om sammenhold og

fællesskab, havde bredt sig godt og grundigt ud i samfundsstrukturen og banet vejen for det 'Forenings-Danmark' som vi kender i dag. Kunstnersammenslutningerne opstod omkring det fælles mål at gøre sig relevante i lokalmiljøet, skabe interesse for den stedlige kunst og måske også initiere udefrakommende kunstneres medvirken. Interessefællesskabet var selvfølgelig ikke kun udadrettet mod sam-finansierede udstillinger og opdyrkelsen af et lokalt publikum, det var i lige så høj grad et mål at opdyrke kollegiale fællesskaber. Idet kunstverdenen var og er meget konkurrencepræget, og fordi de fleste kunstnere efter endt uddannelse tilbringer mange ensomme timer i atelieret, har mange behov for at opdyrke trygge faglige sparringsmiljøer, hvor de måtte findes hos kolleger i deres nærhed.

Demokratiets vagthund

I udgangspunktet bar kunstnerstanden som sådan stærkt præg af oplysningstankens forkærlighed for ideen om individets frie og sunde udvikling inden for moderne demokratiske samfundsfællesskaber. Efter at verden var blevet smadret af to ekstremt brutale verdenskrige var antifascismen udbredt i hele Europa, og den blev artikulert tydeligt blandt kunstnere og intellektuelle, som vedblev at bekæmpe fascistoide tendenser i de vestlige demokratier efter Anden Verdenskrig. Kunstnerne i Danmark i 1970'erne var pga. Den Kolde Krig, stadig utroligt påvirkede af disse ideer. Derfor var etableringen af en sammenslutning dengang også en politisk manifestation i tråd med den udbredte opfattelse at kunstnerne var modernitetens spydspids - avantgarden - der gennem kunsten, forsøgsvist gik helt ud til grænsen af det vedtagne, og dermed deltog i en nødvendig afprøvning af de væsentligste demokratiske frihedsrettigheder. Dengang som nu, troede man på, at kunsten som en bastion for ytringsfrihed, bidrog til positive humanistiske udviklinger i samfundet generelt.

Storhedstinden

Sammenslutningerne fandtes over hele landet: Apriludstillingen, Corner, Decembristerne, Jylland, PRO, GUIRLANDEN, Grønningen m.fl. De fik stor opmærksomhed, anerkendelse og adgang til de fineste udstillingshuse i landet. I en periode fra 1970 til slutningen af 80'erne, var det en eftertragtet anerkendelse at blive inviteret ind i en sammenslutning, og ingen skammede sig over at nævne sin tilknytning til en eller flere af slagsen. Udstillingerne tiltrak hobevis af mennesker og flere kunstnerne solgte også ganske godt.

Det var også dengang brogede forsamlinger, med forskelligartede kunstsyn og udtryk. Udadtil var rummeligheden tilsyneladende stor, men indadtil blev der visse steder kæmpet indædt om rangordenen og om fortrinsretten til de bedste udstillingsvægge. Et til lejligheden udpeget ophævningsudvalg, kunne derfor godt få sin sag for i forsøget på at fordele sol og vind lige, for i gamle dage kunne den slags udvikle sig til håndgemæng. Gemytterne kunne også tørne sammen og bølgerne gå højt, når kunstens betydning, dens synlighed og ikke mindst kunststøtteordningerne, blev diskuteret for fulde basuner ved de velbesøgte pressefrokoster. Her blev der i spist højt smørrebrød, drukket øl og snaps og røget cigarer, med det lokale anmelderkorps - pressemøderne var en fest og selv de store landsdækkende aviser kunne finde på at lægge vejen forbi.

I sammenslutningernes storhedstid fik de gode anmeldelser og udstillingerne var publikumsmagneter og festlige tilbagevendende begivenheder, som mange glædede sig til. Kunsten var naturligvis af varierende kvalitet, og de stærkeste udtryk vandt derfor også i det lange løb og gav efterhånden anledning til interne overvejelser vedrørende den

gældende pluralismes holdbarhed. Nye værktøjer som performance, installationskunst og video pressede traditionalismen og førte til selvransagelse og gav anledning til interne og indimellem forbitrede konflikter vedrørende medlemmernes engagement og ret til at være en del af 'det gode selskab'.

Kønskamp og professionalisering

Det stigende fokus op gennem 1990'erne, på den store ulighed i forhold til kønsrepræsentationen i kunstverdenen generelt, påvirkede også sammenslutningerne og prikkede til de dominante hanner i flokkene, som hidtil havde fået 'carte blanche' til at føre sig storskrydende frem og hævde sig på bekostning af kvinderne, der ofte var i mindretal. Denne bevægelse henimod større ligestilling mellem kønnene og den dermed følgende større formelle pluralisme, som kvinderne i høj grad bidrog til, blev en væsentlig faktor i forhold til at forny sammenslutningerne og tage afsked med den demonstrative, fordrukne, territoriale og konkurrenceprægede kunstnertype, som i mange år havde fået størst opmærksomhed alene fordi han var den, der råbte højest. Generelt skete der en professionalisering inden for kunsthvervet, som satte en stopper for den misbrugskultur som hidtil havde fået lov til at eksistere i ly af idealerne om individets frihed og ret til selvudfoldelse i en hver henseende. Den nye kunstnertype, som på den baggrund så dagens lys, var anderledes 'professionel', overholdt aftaler, drak dansk vand og deltog i møder udstyret med en Mac-Book og en mobiltelefon.

Her oveni blev 00'erne også det ti år, hvor sammenslutningerne for alvor gik ind i en modstandsfyldt tid. Kunstscenen var i gang med at ændre karakter, i takt med at stærke postmoderne og feministiske strømninger stille og roligt vandt indpas i de mere akademiske områder af dansk kunstliv. Det afstedkom en genforhandling af kunstens 'raison d'être' på kunstakademierne, kunstinstitutionerne og på det æstetiske faguddannelser generelt.

Internationalisering

For sammenslutningerne betød dette nybrud, at den mere klassiske modernisme, som de fleste kunstnere mere eller mindre lænede sig op ad, blev krævet gentænkt og fornyet, så den i højere grad spejlede verden, som den ser ud i dag. Mange yngre kunstnere og kunstteoretikere anklagede nu pludselig sammenslutningerne for ikke at være 'omverdensbevidste' nok og især for alt for længe, at have bidraget til kunstnerisk stagnation og decideret opportunistisk bagstræberi.

Over en årrække blev de toneangivende udstillingshuse lavet om til 'kunsthaller' med en stærk kunstfaglig profil, og det havde den effekt at flere store sammenslutninger derfor mistede deres traditionsrige tilknytninger til bestemte udstillingshuse rundt om i landet - noget de naturligvis kæmpede imod med næb og klør med det argument, at det var en hævdevunden og dermed ukrænkelig ret. For GUIRLANDEN var det et stort tilbageslag at blive frataget retten til den årlige udstilling i Kunsthal Aarhus (tidligere Aarhus Kunstbygning).

Men sammenslutningerne måtte, især på kunsthallerne og de udstillingssteder, der modtog offentlige driftstilskud, afstå pladsen til kuratorer, som på baggrund af de internationale strømninger gik ombord i en ny type udstillingspraksis, som afspejlede de stadigt mere teoritunge refleksioner over verdens og individernes mange problematikker, der siden har præget samtidskunstscenen. Helt generelt har tiden herefter båret præg af kunstinstitutionernes, visse steder overdrevne, bestræbelser på at markere sig i en globaliseret og stærkt diskursiv sammenhæng. Hvilket har skabt alliancer og tættere forbindelser til forskningsverden og udlandet, ofte på bekostning af den nærhed til det stedlige kunstmiljø,

som tidligere var årsag til at mange kunstnere følte et stort medejerskab i forhold til de lokale kunstinstitutioner.

Tilpasning

Selvfølgelig er mange af de kunstnere, som tidligere var hædrede medlemmer af sammenslutninger, lige så stille blevet indlemmede i nybruddets fortsatte kanonisering af nationale kunstnere. Men det er ikke længere en selvfølge at være medlem af en sammenslutning, og der er bestemt mange, som heller ikke ønsker at være det. Sammenslutningerne har på forskellig vis forsøgt at tilpasse sig forandringerne, dels ved at åbne sig for en række yngre kunstnere for på den måde at hæve deres fælles relevans. Dels gennem samarbejder med kuratorer og beslægtede fagligheder omkring tematiske udstillinger for på den facon atter at få adgang til kunsthallerne. Men i bestræbelserne på at stable en årlig fællesudstilling på benene har det for mange sammenslutninger været nødvendigt dels at flytte sig geografisk og dels at opsøge alternative venues, som ikke umiddelbart tilbyder det samme apparat og fokus, som den klassiske 'white cube'.

GUIRLANDEN har i de senere år udforsket forskellige nye muligheder, tre gange gennem samarbejdet med kuratorer har gruppen opnået udstillinger i Kunsthal Aarhus. Desuden har den ansøgt om og fået lov til at besøge Kunstpavillonen i Aalborg, Kunstbygningen SAK i Svendborg og Vestjyllands Kunstpavillon i Videbæk. Nærværende udstilling på Antikmuseet er et forsøg på at inter文enerer i et andet musealt rum end samtidskunstens, for at udforske de muligheder, der ligger i sammenstødene og møderne med genstande fra museets klassiske samling af skulpturer og artefakter.

Et fagligt åndehul

Sådan helt overordnet og strukturelt, er det evident, at sammenslutningerne i dag lever et langt mere usikkert liv underkastet den samme vilkårlighed, som hver enkelt kunstner også må se sig i stand til at håndtere. Det har sikkert den betydning at flere yngre kunstnere nu igen finder det attraktivt at være del af en gruppe. Ikke fordi det automatiske kaster store muligheder eller slag af sig, men i langt højere grad fordi gruppen er en tryk ramme, som i kontrast til det konkurrencebetonede og usikre fællesvilkår, tilbyder medlemmerne at læne sig ind i fællesskabets omsorg og energi uden at skulle forsvare sig eller søge anden legitimitet end den, de kommer med i kraft af deres medlemskab og kunst. Med andre ord er sammenslutningen i dag måske først og fremmest et 'hulle' - et åndehul, hvori medlemmerne kan ilte deres praksisser i hinandens anerkendende selskab og dyrke nye fælles erkendelser og udfordringer, hvorved de sammen skaber en bred vifte af nye greb, som kan anvendes i forskellige kontekster og bidrage til fællesmanifestationer inden for rammen af det mulighedsfelt, som enten opsøges eller byder sig til.

Pungen op af egen lomme

GUIRLANDENS medlemmer nævner, at udstillingerne også er krævende rent økonomisk og at det er svært at opnå tilskud, som kan dække de helt elementære omkostninger: plakat, katalog, fragt og materialer, der anvendes i forbindelse med selve installeringen af udstillingerne i forskelligartede rum.

Det er med andre ord ofte i udgangspunktet et rent 'give away', når GUIRLANDEN samler kræfterne og laver en udstilling.

På mange måder giver det mening her på falderebet, at konkludere at GUIRLANDEN har bevæget sig fra i starten at være en 'happy hippie' med fast tilknytning til et af byens fineste udstillingssteder, til i dag at være en 'happy go lucky'-sammenslutning, der konstant må have hånden og

pungen op af lommen, være opsøgende og på dupperne, for overhovedet at få muligheden for at udstille og blive set. Det bør vi, som kommer tilstede for at se på værkerne, anerkende kunstnerne for og værdsætte som et udtryk for ildhu og generøsitet, synes jeg.

Medlemmer og gæster

GUIRLANDEN er fortsat fortrinsvis en Aarhus-baseret kunstnergruppe. I sin barndom var GUIRLANDEN under indflydelse af kunstnere, som samtidigt også holdt lokalfanen højt som undervisere på Aarhus Kunstakademi i Vestergade, der dengang var i opposition til Det Jyske Kunstakademi i Mejlgade.

På Aarhus Kunstakademi insisterede man nemlig på udelukkende at ansætte lokale lærerkræfter, for ikke at give efter for det udbredte 'københavneri', der forårsagede, at provinskunstnere blev betragtet som andenrangs i forhold til at undervise på landets (statsanerkendte) kunstakademier.

Åge Bruun Jespersen, Bjarne Nielsen og Inge Rasmussen er borte nu, men de var alle tre toneangivne undervisere på Aarhus Kunstakademi og medlemmer af GUIRLANDEN til deres død. Siden kom Mogens Gissel, Bjørn Nordal, Thomas G. Andersson, Max Parylewicz, Else Ploug Isakson, Anne-Marie Pedersen, Bodil Sohn og Jørgen Mikael Andersen, der alle også underviste eller underviser på Aarhus Kunstakademi.

De fleste af kunstnerne i GUIRLANDEN er uddannede på Det Jyske Kunstakademi og eller Aarhus Kunstakademi. Endvidere har GUIRLANDEN gennem tiden, også åbnet sig for en række markante autodidakte kunstnere som Mogens Gissel, Anders Gammelgaard, Preben Schmidt, Niels Sylvest og Nils Ryberg.

GUIRLANDEN har desuden gennem de forløbne 50 år haft et hav af gæster, alle dygtige kunstnere fra hele landet. I år er ingen undtagelse og på jubilæumsudstillingen 'L' (50 i romertal) på Antikmuseet vil publikum derfor møde værker af forfatter Gitte Broeng, forfatter og billedkunstner Christian Yde Frostholt og keramikker Mariko Wada.

I dag består GUIRLANDEN af elleve faste medlemmer: Maler Jørgen M. Andersen, arkitekt og billedhugger Anders Gammelgaard, installationskunstner Kim T. Grønberg, billedkunstnerne Maja Ingerslev, Else Ploug Isaksen, Birgitte Ejdrup Kristensen, Ole Krog Møller, Max Parylewicz, Anne-Marie Pedersen, Nils Ryberg og Bodil Sohn.

Tillykke

Set i lyset af den strukturelle udvikling på den danske kunstscene i de forløbne 50 år, er det at have overlevet et halvt århundrede faktisk noget af en bedrift. GUIRLANDEN kan med stolthed lade sine medlemmer - gamle og yngre - kaste glans, fantasi, eftertænksomhed og farver ind i vores verden.

Der er, på trods af alle de omvæltninger verden og kunstnerne har været udsat for i det forgangne halve århundrede, ingen tvivl om, at vi stadig har så meget brug for kunsten. Kunsten har ikke udryddet fascismen - desværre - men det er ikke kunstens skyld. Sådan som jeg ser det, er kunsten med dens langsomhed og mange nuancer, i dag mindst lige så nødvendig som dengang - som modvægt til den fortsatte kommercialisering og ensretning, som nu med lynets hast finder sted overalt i vores vækst- og konkurrencebetonede virkelighed.

I skrivende stund er jeg rigtig spændt på at se, hvordan jubilæumsudstillingen 'lander' i Antikmuseet? Jeg har fulgt med på sidelinjen, og med glæde noteret mig, at der hersker stor imødekommenhed fra museets side og stor travlhed blandt kunstnerne. Mange informationer sendes ud og beslutninger tages lige nu over e-mailen, hvor alle står i kontakt med hinanden i de sidste travle uger før ferniseringen.

Jeg vil slutte denne lille historietime med at ønske GUIRLANDEN tillykke med jubilæet og dele mit håb for gruppens evner til også i fremtiden at lykkes med udstillinger i forskelligartede rum, med at stå sammen og med at tiltrække flere nye unge medlemmer.

TILLYKKE du kære gamle GUIRLANDE!

Tak for ordet!

Trine Rytter Andersen